

Микола ГАЛІВ,

orcid.org/0000-0001-7068-3124

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри історії України та правознавства

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) halivm@yahoo.com

Ростислав БУРДЯК,

orcid.org/0009-0009-3049-5685

аспірант кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) rostuslavburdyak@gmail.com

ПОЧАТКОВА ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА В ЛИТОВСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (ПОЧАТОК ХХІ СТ.): РОЛЬ ЛИТОВСЬКОГО СТРІЛЕЦЬКОГО СОЮЗУ

У статті представлено результати дослідження форм і змісту початкової загальновійськової підготовки молоді у складі Литовського стрілецького союзу (ЛСС) на початку ХХІ ст. З'ясовано, що початкова загально-військова підготовка підлітків і юнацтва в Литві зосереджене передусім в руках ЛСС, діяльність якого керується спеціальним законом. Юні стрільці проходять підготовку за чотириетапною програмою, яка базується на прикладі кадетських військ Сполученого Королівства. Під час кожного етапу молоді люди здобувають теоретичні та практичні знання, вивчаючи основи військової справи, історію Литви і ЛСС, лідерство, громадянську позицію, здоровий спосіб життя, домедична допомога, орієнтування на місцевості тощо. Найбільш поширеною формою початкової загальновійськової підготовки і військово-патріотичного виховання юних стрільців є табори. ЛСС щороку організовує понад 50 різних літніх таборів, де проводять літо близько 5–6 тисяч молодих людей віком від 11 до 18 років. Тематика таборів варіюється: від освітніх, пізнавальних, спортивних, туристичних, орієнтаційних чи виживальних до тих, що призначені для парашутистів, автомобілістів, лідерів. Міжнародний характер має відомий литовський табір «Жальгіріс», котрий організовується ЛСС з 2007 р. Складовою частиною початкової загальновійськової підготовки юних стрільців стали щорічні навчання у закордонних навчальних центрах. На урядовому рівні між Литвою та Великою Британією укладено домовленості про початкову військову підготовку юних стрільців у британських військових центрах. Активну участь юні стрільці беруть у різноманітних командних змаганнях, найбільш відомими з яких є щорічні спортивні Ігри юних стрільців. Інтелектуальні формати підготовки юних стрільців репрезентуються лекціями та розробками проєктів з питань інформаційної безпеки, лідерства. Відділення юних стрільців практикують тактичні польові навчання, загартувальні випробування, змагання зі стрільби. Складовою частиною виховання юних стрільців є залучення їх до харитативної діяльності (зокрема й допомоги Україні у боротьбі з російською агресією), громадських проєктів, національно-патріотичних заходів. Значний акцент у виховній системі ЛСС припадає на самовиховання. Для відзначення успіхів, цілеспрямованості і активності юних стрільців використовується система нагород.

Ключові слова: початкова загальновійськова підготовка, російсько-українська війна, Литва, Литовський стрілецький союз, юні стрільці.

Mykola HALIV,

orcid.org/0000-0001-7068-3124

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor at the Department of Ukraine's History and Law

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) halivm@yahoo.com

Rostyslav BURDYAK,

orcid.org/0009-0009-3049-5685

Postgraduate student at the Department of the World History and Special Historical Disciplines

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) rostuslavburdyak@gmail.com

INITIAL GENERAL MILITARY TRAINING IN THE REPUBLIC OF LITHUANIA (EARLY 21ST CENTURY): THE ROLE OF THE LITHUANIAN RIFLE UNION

The article presents the results of a study of the forms and content of initial general military training of youth within the Lithuanian Rifle Union at the beginning of the 21st century. It was found that the initial general military training of adolescents and youth in Lithuania is concentrated primarily in the hands of the Lithuanian Rifle Union, the activities of which are governed by a special law. Young riflemen undergo training according to a four-stage program based on the example of the cadet forces of the United Kingdom. During each stage, young people acquire theoretical and practical knowledge, studying the basics of military affairs, the history of Lithuania and the LRU, leadership, civic position, a healthy lifestyle, first aid, orientation in the terrain, etc. The most common form of initial combined military training and military-patriotic education of young riflemen are camps. Every year, the Lithuanian Riflemen's Union organizes over 50 different summer camps, where about 5–6 thousand young people aged 11 to 18 spend their summer. The topics of the camps vary: from educational, cognitive, sports, tourist, orientation or survival to those intended for paratroopers, motorists, leaders. The famous Lithuanian camp "Žalgiris" has an international character, which has been organized by the Lithuanian Riflemen's Union since 2007. Annual training in foreign training centers has become an integral part of the initial combined military training of young riflemen. At the government level, agreements have been concluded between Lithuania and Great Britain on the initial military training of young riflemen in British military centers. Young shooters actively participate in various team competitions, the most famous of which are the annual sports games of young shooters. Intellectual formats of training young shooters are represented by lectures and development of projects on information security, leadership. Young shooters' departments practice tactical field exercises, hardening tests, shooting competitions. An integral part of the education of young shooters is their involvement in charitable activities (in particular, assistance to Ukraine in the fight against Russian aggression), public projects, national-patriotic events. A significant emphasis in the educational system of the LSU falls on self-education. A system of awards is used to celebrate the successes, determination and activity of young shooters.

Key words: initial combined arms training, Russian-Ukrainian war, Lithuania, Lithuanian Riflemen's Union, young shooters.

Постановка проблеми. Зі здобуттям незалежності країни Балтії відновили свої структури військового вишколу молоді, які діяли до Другої світової війни. Особливу увагу вони присвячують початковій загальновійськовій й підготовці підлітків і юнаків, яка часто відбувається під формою скаутського руху з виразним національним забарвленням. У зв'язку з агресивною, експансіоністською політикою Російської Федерації на пострадянському просторі, що особливо проявилось у тривалій російсько-українській війні, в країнах Балтії, зокрема Литовській Республіці посилили увагу до початкової загальновійськової підготовки молоді, надаючи всебічну підтримку відповідним організаціям, які ставлять за мету громадянське і військово-патріотичне виховання молоді. Вивчення досвіду Литовської Республіки у цій площині вважаємо необхідним для України з огляду на активні пошуки українських органів влади та громадських організацій шляхів удосконалення доармійської підготовки молоді.

Аналіз останніх досліджень. Досвід країн Балтії щодо військового виховання юнацтва наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у загальних рисах окреслив Ю. Юзич (Юзич, 2020). Певні історичні аспекти формування системи довійськової підготовки школярів розкрито у працях М. Галіва, М. Фролова, В. Онищак (Галів, 2023; Галів, Фролов, Онищак, 2025). Завдання, форми, методи військово-патріотичного виховання молоді аналі-

зували Р. Рябокінь та М. Рябокінь (Рябокінь, Рябокінь, 2019), В. Заплатинський (Заплатинський, 2014), І. Бех, Л. Канішевська, Р. Малиношевський (Бех, Канішевська, Малиношевський, 2023; Військово-патріотичне виховання дітей, 2023) та ін. Актуальність питань початкової військової підготовки молоді в умовах російсько-української війни підкреслено у працях М. Галіва, В. Ільницького, О. Карпенко, Р. Бурдяка (Галів, Ільницький, 2023; Галів, Свійонтик, 2023; Галів, Ільницький, Карпенко, 2024; Галів, Гранд, 2024; Галів, Карпенко, 2024; Галів, Гранд, Бойчин, 2024) та ін.

Мета статті – представити результати дослідження форм і змісту початкової загальновійськової підготовки молоді у складі Литовського стрілецького союзу на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. У Литві за підтримки держави активно діє Литовський стрілецький союз (Lietuvos šaulių sąjunga) (далі – ЛСС). Організація була створена 1919 р. і згодом стала частиною руху «лісових братів». Відновлення ЛСС відбулося у 1989 р. Вже через два роки – у січні 1991 р. – стрільці обороняли парламент країни під час спроби радянського режиму зупинити рух країни до незалежності. Відповідно до законодавства, ЛСС є третьою ланкою оборони Литви після добровольчої Національної гвардії та Збройних сил. На 2020 р. 11 тис. стрільців були об'єднані в 10 полків, серед них багато відставних військових та учасників бойових дій. Значну час-

тину (від 50 до 70%) ЛСС становлять підлітки і юнаки 11–18 років у складі молодіжної структури «Юні стрільці» (Юзич, 2020).

Юні стрільці проходять підготовку за чотири-етапною програмою, яка базується на прикладі кадетських військ Сполученого Королівства (Pukertaitė, 2023: 6). Під час кожного етапу молоді люди здобувають теоретичні та практичні знання – основи військової справи, історію Литви, лідерство, громадянську позицію, здоровий спосіб життя, домедична допомога, орієнтування на місцевості. Після успішного складання іспиту на здобуття навичок вони отримують сертифікат та нашивку. Курси для юних стрільців проводяться в школах та частинах Збройних сил Литви, тому молодь має чудову можливість ознайомитися з військовою службою. З 2002 р. юні стрільці та школярі активно беруть участь у таборах, організованих ЛСС. Під час таборування молодь бере участь у пізнавальних походах історичними місцями Литви, набуває різних практичних навичок: кемпінгу, виживання на природі, знайомиться з елементами воєнного часу. Табори організовуються спільно з Литовською армією, Департаментом поліції, Службою пожежної охорони та рятування, Службою державної прикордонної охорони та іншими державними установами (Jaunieji šauliai, 2025). У 2024 р. табори відвідали близько 5 500 дітей. Було запроваджено навіть табори для литовців у США (Šauliškos stovyklos, 2024). Організація «Юні стрільці» має правову основу, оскільки діяльність ЛСС регулюється окремим законом, а керівник обирається парламентом і призначається Міністром оборони.

Структурно юні стрільці входять до складу 10 полків (загонів) ЛСС, які сформовані за територіальним принципом. Кожен загін ділиться на роти (не менше 57 осіб), взводи (не менше 18 осіб) і відділення (не менше 6 осіб). Керівником молодіжної організації є заступник голови ЛСС. Загони і менші структурні підрозділи очолюють лідери, які пройшли підготовку в «Юних стрільцях» та/або мають досвід служби у добровільчій Національній гвардії чи Збройних силах Литви. Якщо члени ЛСС складають присягу, то юні стрільці – урочисту обітницю, текст якої зафіксовано в Статуті ЛСС:

«Я, (ім'я, прізвище), стаючи юним стрільцем, клянусь у вашій присутності бути вірним Литовській державі, захищати та охороняти свободу і незалежність, територіальну цілісність та конституційний лад Литви.

Клянусь дотримуватися Конституції Литовської Республіки, Закону про Литовський

стрілецький союз, Статуту Литовського стрілецького союзу і Кодексу етики стрільців, інших законів, а також сумлінно виконувати обов'язки молодого стрільця та накази командирів.

Я обіцяю поважати права людини, захищати довірені мені таємниці і майно, піклуватися про добробут Литовської Республіки та її народу, а також поводитися всюди так, як личить чесному, дисциплінованому та хороброму юному стрільцеві» (Lietuvos Šaulių Sąjungos Statutas, 2024).

ЛСС постійно проводить пошук кандидатур на вакансії керівників для юних стрільців. Особлива увага надається вчителям, членам ЛСС, волонтерам, солдатам запасу. Ця діяльність оплачується з фондів ЛСС й залежить, зокрема, від кількості дітей, з якими доведеться працювати (у розрахунку – 25 євро за дитину). Звісно, для провідників загонів юних стрільців ставляться певні вимоги: закінчення педагогіко-психологічного курсу (причому надається можливість пройти курс за кошти ЛСС); наявність ліцензії на підприємницьку діяльність або свідоцтва про індивідуальну діяльність; відсутність судимостей; наявність умінь проводити заняття, бажання працювати з молоддю, вдосконалюватися тощо. Для тренувань юних стрільців слід знаходити час – по 2 години двічі на тиждень (Ieškome, 2025).

Часто загони юних стрільців очолюють колишні військові, солдати або офіцери запасу. Для прикладу на командир загону юних стрільців у гімназії ім. Владаса Путвіса-Путвінскіса у м. Шаукенай Пауліне Палюкане та його заступник Евалдас Палюкас мали досвід військової служби (Pukertaitė, 2024: 12–13). Майор литовської армії Гінтарас Клічюс ще у 2014 р очолив відділення юних стрільців в гімназії Алітуса Путінай (Kličius, 2020: 23).

Для координації діяльності юних стрільців й забезпечення репрезентативності їхньої думки створено Раду юних стрільців ЛСС, яка складається із заступника командира ЛРУ, який є командиром юних стрільців, а також та командирів юних стрільців усіх десяти загонів. Командирів загонів, відповідно до Статуту, призначає командир Литовської спілки стрільців за рекомендацією командирів відділень відповідних загонів. Крім того, у межах кожного загону діє окрема Рада юних стрільців, яка складаються з командира загону та одного представника (юного стрільця) від кожної роти. Головна мета цих структур – залучити юних стрільців до процесу організації їхньої діяльності, надати молоді можливість подавати пропозиції та

зауваження щодо покращення діяльності юних стрільців та інших питань, пов'язаних з діяльністю організації (Pukertaitė, 2021: 6). Безумовно, існування рад є проявом впровадження демократичних принципів у парамілітарну організацію, й водночас засобом залучення юних стрільців до співвідповідальності за проведені заходи.

Найбільш поширеною *формою початкової загальновійськової підготовки і військово-патріотичного виховання юних стрільців є табори*. ЛСС щороку організовує понад 50 різних літніх таборів, де проводять літо близько 6 тисяч молодих людей віком від 11 до 18 років. Більшість таборів призначені для юних стрільців, які хочуть здобути певний рівень підготовки, оскільки навчання юних стрільців проводиться за чотириетапною освітньою програмою: перший і другий етапи є більш вступними, третій орієнтований на підготовку лідерів, а останній, четвертий – найскладніший, і трактується як етап вступу до лав дорослих стрільців. Тематика таборів варіюється: від освітніх, пізнавальних, спортивних, туристичних, орієнтаційних чи виживальних до тих, що призначені для парашутистів, автомобілістів, лідерів (Jauncių šaulių vasara, 2023: 4).

Щороку в Литві діє табір IV ступеня, де найкращі юні стрільці з усієї країни проходять останній етап підготовки і складають відповідний іспит. Так, 2–11 липня 2021 р. ЛСС організувала такий табір на базі механізованого піхотного батальйону ім. князя Вайдота. Звісно, у таборі брали участь лише юні стрільці, які пройшли перші три етапи програми, й тепер мали продемонструвати лідерські якості та відповідальність під час виконання завдань. Учасники табору випробували воєнізовану смугу перешкод, а також брали участь в історичній вікторині, присвяченій литовській державності часів князя Міндовга. Загалом в цьому таборі взяли участь 85 юних стрільців, з яких 57 осіб успішно завершили IV рівень та отримали відповідні сертифікати (Petryla, 2021: 5–6).

Впродовж 20–23 квітня 2022 р. табір IV ступеня функціонував на базі мотопіхотного батальйону ім. великого князя литовського Кейстута Збройних силі Литви. У таборі взяли участь 84 юних стрільця з усіх десяти команд/загонів ЛСС. Перший день таборування був присвячений оцінці знань, другий – вишколу, третій – вивченню топографії та застосуванню отриманих теоретичних знань на лісистих територіях. Десять найкращих стрільців (п'ять хлопців і стільки ж дівчат) було відібрано для участі в міжнародному таборі учасників парамілітарних організацій у Великій Британії (Atrinkti, 2022: 12–13).

У 2023 р. табір організовано на базі артилерійського батальйону ім. бригадного генерала Мотейуса Печюльоніса. Понад 70 % юних стрільців, які брали участь у таборі, успішно склали іспит IV ступеня та були нагороджені почесними нашивками на формі. За словами Т. Венскунаса, заступника командира ЛСС та командира юних стрільців, табір IV ступеня вимагає багато сили, кмітливості та вміння працювати в команді. Тут збираються лідери свого покоління з усіх команд ЛСС. Кожен крок юних стрільців протягом дев'ятиденного табору контролюється та оцінюється інструкторами: одна з цілей – об'єднати рівень підготовки юних стрільців, адже юнаки з різних команд повинні навчитися працювати разом, як єдиний загін. З цього приводу учасниця табору Котрина Думбляускайте зауважила: «Найголовніше, чого я навчилася, – це терпіння та командна робота, коли потрібно миритися та приймати різні думки... Нам також довелося навчитися швидко приймати рішення в критичних ситуаціях, не губитися та не здаватися, якщо не вдається виконати завдання» (Jauncių šaulių vasara, 2023: 6). Відзначимо, що після проходження IV етапу, досягнення повноліття та завершення бойових стрільб юним стрільцям може бути зарахований курс базових стрілецьких навичок. Після успішного складання іспиту з навичок вони отримують сертифікат та нашивку (Jauncių šaulių vasara, 2023: 6).

Одним із найбільш унікальних є музично-інструментальний табір юних стрільців у Жемайтії. «Ми запрошуємо до цього табору не лише юних стрільців, а й усіх дітей з нашого регіону, які займаються музикою. Оскільки табір для юних стрільців також проводиться одночасно, ми сподіваємося заразити їх духом стрільців з надією, що в майбутньому вони приєднаються до лав нашого національного оркестру» (Jauncių šaulių vasara, 2023: 4), – зазначила у 2023 р. Аушра Рушкене, викладачка неформальної освіти 8-го стрілецького полку Жемайтії. Власне літо 2023 р. у музично-інструментальному таборі провели 40 обдарованих дітей різного віку (серед них були ті, які вже склали присягу юних стрільців, і ті, що вперше потрапили до табору). Звісно, дітей знайомили з топографією, виживанням в польових умовах, наданням першої медичної допомоги, основами військової тактики, історією Литви та ЛСС. Проте найбільше уваги присвячували заняттям музикою (Jauncių šaulių vasara, 2023: 4).

Певні табори можуть концентруватися на виконанні однієї програми. Зокрема влітку 1923 р. табір юних стрільців в Молетському районі зосереджувався на підготовці до розвідувальної діяль-

ності. Після майже тижневого таборування юні стрільці 10-го загону ім. короля Міндовга повернулися додому з нашивками «Юний розвідник» на стрілецькій формі. До табору приймали юнаків і дівчат, які вже пройшли другий етап програми підготовки юних стрільців. Керівник табору Андрюс Шмайліс зазначив: «Табір юних скаутів – це не відпочинковий табір, це навчальний курс, де молоді надається можливість розвивати лідерські якості, вчитися дисципліні, відповідальності, а також долати себе та не здаватися, приймати рішення» (Jaunųjų šaulių vasara, 2023: 4).

Серед найбільш екстремальних є парашутний табір. Так, улітку 2021 р. парашутний табір відбувся на аеродромі ім. Я. Кумпкіявічуса в Шеркшненай, де 40 юних стрільців взяли участь у тренуваннях. Юні стрільці здійснили загалом 2 стрибки з висоти 800–900 метрів. За словами командира 8-го загону Юліуса Свірушіса, до табору було відібрано мотивовану та активну молодь, а запрошення до участі в парашутному таборі стало своєрідним стимулом для активної стрілецької діяльності (Petryla, 2021b: 7). У червні 2023 р. юні стрільці з різних команд ЛСС зібралися на аеродромі Поціонай у Прієнайському районі, щоб ознайомитися з принципами парашутного спорту. ЛСС організовує тренувальний табір з парашутного спорту, щоб мотивувати активних, комунікабельних юних стрільців, які пройшли всі чотири етапи підготовки. Перед стрибком молодь прослуховує теоретичну частину курсу стрибків з парашутом, яку викладає досвідчений інструктор, навчається безпечній поведінці, а отримані теоретичні знання перевіряються під час практичних занять на симуляторі парашутної системи. І лише після цього стрільців допускають до стрибків, беручи до уваги погодні умови (під час дощу і вітру стрибки не відбуваються) (Jaunųjų šaulių vasara, 2023: 5).

Не менш важкими вважаються табори з виживання. Для прикладу, 26 липня 2021 р. в Аукштайтійському національному парку було відкрито чотириденний табір виживання для юних стрільців. У ньому взяли участь 40 стрільців віком 12–18 років 1-го стрілецького загону ім. офіцера ЛСС Антанаса Юозапавічюса, які виконували завдання під керівництвом десяти інструкторів. Учасників табору поділили на чотири вікові групи, диференціювавши для них складність завдань. Загалом вони виконували такі завдання: підйом та спуск, підготовка порома, переміщення; розведення вогню, фільтрація води, кип'ятіння води; основи орієнтування, прокладання маршрутів, переміщення по азимуту, визначення напрямку

на північ без компаса; перша допомога, приготування їжі в польових умовах (Petryla, 2021b: 7).

Таборування відбувається не лише влітку, але й під час канікул в інші пори року. Так, під час весняних вакацій 2023 р. понад 700 школярів побували у стрілецьких таборах. Деякі юні стрільці готувалися та вдосконалювали свої знання у вступних таборах, щоб, коли настане час, здобути I, II або III рівень, інші ж прагнули вдосконалити свої навички у спеціалізованому лідерстві і спорті, топографії та радистському бою, стрільбі й спортивному орієнтуванні (Pukertaitė, 2023: 6). Юні стрільці опановували вміння встановлювати намети, розводити багаття, зав'язувати вузли, збирати комплекти для виживання і не загубитися в лісі чи інших природних умовах, стріляти з пневматичної зброї, маскуватися (завдання «стати невидимим»), користуватися картою, компасом та визначати азимут. Командирські компетенції юних стрільців формуються в таборах лідерства. Учасники табору, організованого 9-м загonom стрільців ім. Пранаса Саладжюса, стверджували, що цінність таборів лідерства пов'язана перш за все з тим, що кожен учасник табору може сам собі відповісти на питання, чого йому ще бракує, перш ніж стати справжнім лідером. Деякі з них проявляли лідерські якості в екстремальних ситуаціях, інші – у спорті (Pukertaitė, 2023: 6–7).

Міжнародний характер має відомий литовський табір «Жальгіріс», котрий організовується ЛСС з 2007 р. Для прикладу, у липні 2017 р. в таборі взяли участь понад 130 учасників: 45 юних стрільців, 4 студенти Кадетського ліцею ім. генерала Повіласа Плехавічюса, 20 представників з Латвії, 25 з Естонії, 16 з Польщі, 8 з України. Щороку ЛСС тісно співпрацює з Військовою академією ім. генерала Йонаса Жемайтіса, тому юних стрільців навчають курсанти. У 2017 р. 16 курсантів третього курсу Військової академії виконували обов'язки інструкторів у таборі та ділилися своїм досвідом і знаннями. Табір був відкритий для дисциплінованих, мотивованих та зразкових юних стрільців віком 15–18 років з усіх десяти загонів ЛСС, які завершили III та IV етапи юнацької стрілецької підготовки (Kilpys, 2017: 14–15).

Під час пандемії табір «Жальгіріс» не функціонував, однак незабаром відновив діяльність. Улітку 2022 р. табір проводився на базі батальйону логістики ім. князя Вайдота й характеризувався інтернаціональним складом. Не змогли взяти участь курсанти з Великої Британії, однак прибули гості з України (близько 30 кадетів із Київського військового ліцею ім. Івана Богуна), Латвії, Естонії, Польщі. Загалом у таборуванні

взяли участь близько 200 дітей, вивчаючи військову тактику, способи евакуації поранених. Для українських ліцеїстів було організовано триденну мандрівку Литвою (Pukertaitė, 2022c: 8, 10).

Улітку 2023 р. табір «Жальгіріс», що міститься на базі артилерійського батальйону ім. бригадного генерала Мотеюса Печюльоніса (м. Паюріс), пропонував учасникам шестиденну програму. Участь в таборі взяли члени молодіжних і воєнізованих організацій із сусідніх балтійських країн, а також українці – курсанти з Київського, Луганського та Львівського військових ліцеїв. Під час навчання таборити вдосконалювали знання з топографії та надання першої медичної допомоги, брали участь у стрільбах, виконували різні тактичні завдання та навчалися правилам виживання на природі. Крім того, програма включала дозвілля, спортивні змагання та ігрові тренування, пізнавальні поїздки. Розділившись на чотири групи учасники табору щодня змінювали свої заняття. Юних стрільців у таборі навіть відвідав Президент Литовської Республіки Гітанас Науседа з дружиною Діаною (Kilpys, 2023: 9–10).

Складовою частиною початкової загальновійськової підготовки юних стрільців стали щорічні *навчання у закордонних навчальних центрах*. На урядовому рівні між Литвою та Великою Британією укладено домовленості про початкову військову підготовку юних стрільців у британських військових центрах. Улітку 2022 р. десять юних стрільців під керівництвом заступника командира ЛСС Тадаса Венскунаса побували у Великій Британії, де брали участь в табірних заняттях разом із представниками інших країн. Юні стрільці мали можливість спробувати стрільбу з кадетської зброї (гвинтівка GP), продемонструвати вміння евакуювати пораненого з охопленої димом будівлі. Протягом другого тижня табору було організовано два гірські походи, відвідування замків, вугільних і соляних шахт (Pukertaitė, 2022a: 12–13).

16–26 липня 1923 р. група юних стрільців з десяти загонів ЛСС здобували досвід у Навчальному центрі кадетів Британської армії разом з британськими кадетами та однолітками з пов'язаних воєнізованих організацій Естонії, Латвії та Польщі. Відбір учасників для закордонного «відрядження» здійснював відділ громадянської освіти ЛСС. Юних стрільців делегували їхні загони, відтак вони писали мотиваційні листи, аргументовано пояснюючи, чому саме вони гідні поїхати до міжнародного табору, розповідали про себе та представляли свої досягнення в організації. З кожним кандидатом працівники відділу громадянської освіти

ЛСС проводили співбесіду англійською мовою (Britų armijos kadetų, 2023: 4).

Табір юних стрільців в Британії отримав назву «Балтійська гвардія 2023». Головна мета полягала у розвитку навичок командної роботи – молодь з різних країн працювала у змішаних командах, розділених на секції по десять осіб. Керівниками всіх секцій були юні стрільці, які проявляли ініціативу та демонстрували лідерство. У 12-денному таборі «Балтійська гвардія 2023» молодь мала можливість ознайомитися та випробувати системи зброї, що використовуються у Великій Британії. Стрілецькі вправи проводилися як у приміщенні, так і на відкритому повітрі. Смуги перешкод та польові тактичні вправи вимагали багато навичок, де юнакам довелося перевірити свої навички маскування, лідерства, спостереження та патрулювання, побудови карт та евакуації поранених. Ці завдання були розроблені не лише для перевірки базових військових навичок курсантів, але й, що найважливіше, командної роботи, лідерства та здатності домовлятися в багатомовній команді та виконувати завдання вчасно. Учасники табору також ознайомилися з найновішими науковими досягненнями та їх застосуванням у військовій справі. Вони мали можливість взяти участь у практичному семінарі «Кібербезпека на першому місці», щоб оцінити загрози кібервійни та методи ведення технологічної боротьби. Крім того, учасники табору плавали на каяках, грали в пейнтбол, відвідували найвідоміші місця та музеї Лондона. Зрештою, звання «Найкращий курсант» було присуджено юному стрільцеві Армандасу Чепурні з 5-го загону стрільців ім. Альфонсо Сметони. Найкращим курсантом литовської делегації став молодий стрілець Раполас Віскайтис із 2-го загону ім. Вітовта Великого (Britų armijos kadetų, 2023: 4).

Крім таборів формами діяльності юних стрільців є участь у *різноманітних змагальних і навчальних (зокрема, лекційних) заходах*. Найвідомішими є щорічні Ігри юних стрільців, започатковані ще у 1990-х рр. Наприкінці травня 2023 р. на кемпінгу «Балсая» в Акмянському районі Литви відбулися ювілейні XXV Ігри юних стрільців. Учасники ігор змагалися в літньому біатлоні, стріляючи з малокаліберних гвинтівок. Відтак брали участь в стрільбі з пневматичної гвинтівки, спортивному орієнтуванні, подоланні смуги перешкод, плаванні на надувних човнах, шикунанні команд тощо. Більшість заходів були розроблені таким чином, що перемога визначалася спільними зусиллями команд а не індивідуальними здібностями учасників. Єдиним винятком були змагання зі стрільби, які відбувалися на поліцейському стрільбищі в

Тельшай. Переможцем XXV Ігор юних стрільців став 8-й загін Жемайтійських стрільців, друге місце посіли члени 4-го загону Сувалкійських стрільців, а третє – юні стрільці 1-ї команди ім. офіцера ЛСС Антанаса Юозапавічюса (Kilpys, 2023: 8–11).

Інтелектуальні формати підготовки юних стрільців репрезентуються численними заходами. Так, 7–9 квітня 2017 р. Студентська спілка литовських стрільців «Saja» організувала другу «Асамблею юних стрільців» у м. Каунас. Юні стрільці з семи загонів прослухали дві лекції на теми інформаційної безпеки, а також розробляли проекти збереження зв'язків юних стрільців зі своїми загонами після здобуття IV рівня і закінчення середньої школи (Antroji, 2017: 20–21). Наприкінці серпня 2021 р. «Saja» разом з Радою юних стрільців організувала збори, під час яких молодь обох організацій обговорювала, аналізувала, розробляла і проектувала стратегію розвитку ЛСС на наступні десять років (Valentukevičius, 2021: 4).

Повномасштабна агресія Росії проти України стала об'єктом особливого зацікавлення інструкторів і лекторів ЛСС, які викладали юним стрільцям військову справу з урахуванням українського досвіду. Для прикладу, 4–6 листопада 2022 р. в Кадетському ліцеї ім. генерала П. Плехавічюса відбулися збори юних стрільців, під час яких лектори розповіли про нові технології та види озброєння, які використовуються на війні в Україні, а також закликали присутніх підтримувати українців у боротьбі з путінською агресією. Можливості використання дронів для розвідки і в бойових діях окреслив представник Литовської асоціації користувачів безпілотних літальних апаратів Антанас Гедвілас. Крім того, юні стрільці прослухали лекції з питань інформаційної безпеки в інтернеті, боротьби з дезінформацією, а також представили власні проекти щодо протидії ворожим наративам (Kinderytė, 2022: 16–17).

Деякі роти, взводи та відділення практикують *гартувальні випробування* для юних стрільців. Зокрема, командири відділення юних стрільців гімназії ім. Владаса Путвіса-Путвінскіса у м. Шаукенай П. Палюкане та Е. Палюкас узимку 2024 р. організували для членів загону випробування «Радість холодної води». Ватажки загону та юні стрільці різного віку за сприятливих погодних умов у військовому одязі із рюкзаками на плечах занурювали в широку ополонку на річці, долаючи декілька метрів у холодній воді. «Мета цієї вправи – зрозуміти, чого очікувати, якщо ви несподівано зламаєтеся, ступаючи на лід, і як себе поводити. Під час тренування стрілець ознайомився з тим, як заспокоїтися, звикнути до води,

стабілізувати дихання та запобігти паніці. Він мав відповісти на запитання про те, як він зможе контролювати свої думки та мислити в екстремальних умовах» (Pukertaitė, 2024: 14), – зазначив заступник командира загону Е. Палюкас. Звісно випробування відбувалося під наглядом інструкторів, батьків, медичних працівників.

Різні загони юних стрільців проводять *тактичні польові навчання*, одним із елементів яких є пейнтбол. Так, у квітні 2024 р. група юних стрільців гімназії «АЖУОЛОС» м. Варена у «таборі вихідного дня» (багатофункціональному навчальному центрі) в Марцинконісі вивчали тактику індивідуального пересування на полі бою, бойове шиккування, безшумні сигнали керування, подолання перешкод, реагування на обстріл, захоплення засідки, «прочісування території», планування дій команди після отримання різних завдань тощо. Крім того, відбулося заняття з тактичної медицини. Серед завдань були вправи з перев'язки ампутованих кінцівок, тампонування вогнепальних поранень, виявлення переломів тазу, зупинка масивної кровотечі за допомогою джгутів, відгодальне заповнення картки пораненого та підготовка до евакуації. Завдання ускладнювалося змодельованим тактичним середовищем: темрява, погодні небезпеки, обстріли, стогони поранених (Balcevičiūtė, 2024: 12).

До програми тактичних польових навчань входив й марш-орієнтування, який давав змогу юним стрільцям перевірити на практиці свої теоретичні знання з топографії. Опівночі вони розпочали нічний марш, під час якого подолали майже два десятки кілометрів. Орієнтувалися в темряві без допомоги телефонів, знаходили зазначені місця за заданими координатами, використовували радіостанції для проведення медичної евакуації, вчасно повідомляли про свої контакти до штабу. «Такі табори дуже потрібні, адже практика особливо важлива та необхідна для того, щоб мати не лише теоретичні, а й практичні знання та навички. Різноманітність завдань давала можливість не лише навчатися та практикуватися у звичайних ситуаціях, опанувати стрілецькі позиції, а й вийти із зони комфорту та перевірити себе» (Balcevičiūtė, 2024: 12), – зазначила Ієва Уселіте, викладачка неформальної освіти 1-го загону стрільців ЛСС.

Традицію завершувати навчальний рік польовими навчання сформували юні стрільці Вільнюської 1005-ї стрілецької роти «Залізний вовк» 10-ї дивізії стрільців ім. короля Міндовга. Навчання щороку відбуваються під назвою «Залізний стрілець». 7–9 червня 2024 р. вони проходили в Неменчинських лісах. Навчання «Залізний стрі-

лець-24» були покликані закріпити знання молодих стрільців, отримані під час ротної підготовки, у практичних заняттях. Юні стрільці виконували низку завдань, під час вони вдосконалили знання у сфері військового вишколу, починаючи від підготовки похідного спорядження, адаптації камуфляжу до змін навколишнього середовища, спілкування за допомогою безшумних сигналів управління, і закінчуючи переховуванням у лісі в очікуванні наказу командира. Марші і ночівлі у лісі під сильним дощем, ігрові атаки на бази супротивники, евакуація поранених «з поля бою», харчування сухпайками – ці випробовування юні стрільці проходили під керівництвом Габріеле Налівайкайте, викладачки неформальної освіти та командир 1005-ї стрілецької роти «Залізний вовк» (Kaniukaitė, 2024: 14–15).

Змагання зі стрільби також стали невід’ємною частиною програми початкової військової підготовки юних стрільців. Для прикладу, у 2020 р. на стрільбищі в Амері юні стрільці загону ім. офіцера ЛСС Антанаса Юозапавічюса взли учаться у змаганнях «Добрий стрілець». В змаганнях взяли участь 40 команд (по чотири стрільці в кожній), яких поділили на дві вікові групи: 11–14 та 15–18 років. Вони змагалися у стрільбі з карабіну CZ-455 LUX (з оптичним прицілом і без нього), пневматичної гвинтівки, пістолета GAMO, спортивного лука. Переможцем у віковій групі 11–14 років стала команда відділу базової освіти гімназії Владаса Міронаса в Алові, а у віковій групі 15–18 років – команда гімназії «Ажуолас» м. Варена (Karnilaitė, 2020: 6).

В умовах пандемії COVID-19 (2020–2022) юній стрільці дещо згорнули активність, часто спілкуючись з командирами онлайн. Здебільшого вони вивчали теоретичні аспекти топографії (Nalivaikaitė, 2021: 17). Однак у 2021 р. з урахування санітарних вимог уже проводили певні заходи, зокрема й *красназничого характеру*. Так, під час великодніх канікул викладач неформальної освіти 2-го загону ім. Вітовта Великого Айдас Жиделіс організував красназничу мандрівку вулицями м. Каунас та околицями. Відділення юних стрільців пройшли до 30 км., зокрема відвідали експозицію військової техніки Військового музею Вітовта Великого у Каунаської фортеці (Ekskursijos ir žygiai, 2021: 19).

Складовою частиною виховання юних стрільців є залучення їх до *харитативної діяльності*, зокрема надання соціальної допомоги тим, хто її потребує. Для прикладу, юні стрільці гімназії «Жидікай Марія Печкаускайте» упродовж тривалого часу надають допомогу мешканцям будинків

для людей похилого віку «Кальварія» та «Плінкшай» у Жемайтії. Вони регулярно проводять «Акцію доброти», під час якої збирають серед навколишніх фермерів для літніх людей овочі та фрукти (Vežbickaitė, 2023: 22–23).

Важливо, що від початку російсько-української війни юні стрільці брали активну участь у заходах ЛСС, спрямованих на допомогу Україні. Підтримка України розпочалася у 2014 р. Однак, 9 травня 2016 р. наказом командира ЛСС буда створена Групи підтримки України, на яку покладено такі завдання: організовувати і координувати збір та передачу підтримки народу України; допомагати доглядати за пораненими українськими солдатами, які лікуються в Литві; організовувати зустрічі з українськими солдатами; зміцнювати та підтримувати зв'язки з українськими організаціями, що надають підтримку українським солдатам; співпрацювати з державними, муніципальними установами та органами, а також неурядовими організаціями з питань надання підтримки Україні; організовувати та проводити літні табори для дітей військовослужбовців, а також інші програми неформальної освіти, що сприяють громадянській освіті української молоді (Lietuvos šaulių sąjungos paramos Ukrainai, 2025). У журналі «Трімітас» («Труба») неодноразово лунали заклики до стрільців допомагати українцям. Зокрема, у 2020 р. йшлося про підтримку українських дітей, для яких збирали матеріальну допомогу, а також наводилася коротка історія наданої з боку литовських стрільців підтримки для українців в умовах війни (Prisidėkime, 2020: 6–7).

Керівництво ЛСС активно залучає юних стрільців до *громадських проєктів*. Так, у вересні 2020 р. в Литві відбувся Європейський тиждень спорту, якотрий позначився проведенням певних спортивних заходів у кожному місті і селі країни. Активну участь у заходах взяли юні стрільці, при цьому не лише як спортсмени, але і волонтери-організатори. А юні стрільці з Алітуського повіту взяли участь у змаганні на базі батальйону уланів ім. великої княгині Біруте, долаючи військову смугу перешкод, відому під назвою «Стежка уланів» (Šauliai kviečia, 2020: 5).

Активну участь юні стрільці *беруть у патріотичних заходах*, причому не лише на Батьківщині, але й за кордоном. Так, у 2012 р. група юних стрільців з 9-ї роти Рокішкіса взяла участь в екскурсії та відвідала місця поховання литовських добровольців-партизанів 1919–1920 та 1945 рр., які загинули в боях за свободу та незалежність Литви, розташовані на території Латвійської Республіки: село Червонка, міста Субате, Швенте

та Асаре. Відзначимо, що поблизу с. Червонка у 1945 р. загинуло близько 100 партизанів, які потрапили до оточення радянськими військами. Юні стрільці запустили в річку Даугаву дубові вінки, прикрашені триколірними стрічками та свічками, а також паперові кораблики, що символізували воїнів-добровольців. На місцях поховання партизанів та воїнів-добровольців юні стрільці поклали квіти та запалили свічки біля пам'ятників, вшанували загиблих хвилиною мовчання (Istorijos pamoka, 2012: 7). Таке ж вшанування заплановане і на 2025 рік.

Улітку 2014 р. юні стрільці з Лаукви організували велосипедну мандрівку, присвячену Дню вшанування партизанів, єдності армії та суспільства. Вона проходила за таким маршрутом: Лаукува–Бучай–Шяудува–Пікайчяй–Більйоняй–Аукштагіре–Медвегаліс–Пожере–Лаукува. Подолавши 40 км., юні стрільці відвідали пам'ятники, встановлені на згадку про загиблих партизанів, віддали шану героям, які боролися та загинули за свободу, та записали їхні імена (Šemetaitė, 2014: 12).

Значний акцент у виховній системі ЛСС припадає на самовиховання. Фахівці організації для допомоги молоді у 2021 р. розробили серію відеофільмів під загальною назвою «Зміцни свою волю і тіло!». Одна з авторок проекту Ігле Раманаускайте, обґрунтовуючи доцільність такого кроку, наголосила: «Щоб людина була готова до національного опору, вона повинна розвинути почуття опору та стійкості до повсякденних впливів життя, які повністю обмежують свободу вибору людини та пригнічують усвідомленість і критичне ставлення. Імпульсивні рішення, навіюваність та лояльність сьогодні стають цінностями, що диктуються бізнесом. Це створює пасивно мислячий, покірний, вразливий та чутливий до моди характер серед молоді з комфортною та складною життєвою орієнтацією. Сьогодні ми можемо виділити найбільш відсутню та необхідну якість, яка балансує між людськими імпульсами, спокусами та наполегливими прагненнями та вольовими рішеннями. Це саморегуляція. Самодисципліна. Самоконтроль» (Ramanauskaitė, 2021: 8–9). Відтак для юних стрільців на каналі «YouTube» було опубліковано три відеофільми: «Що таке саморегуляція?», «Як випалюються мозок?» та «Як подолати труднощі?».

Зважаючи на загрози національній безпеці у зв'язку з російсько-українською війною, ЛСС виступила ініціатором *впровадження до програм загальноосвітніх шкіл навчального курсу «Громадянська і національна оборона»* (на рівні 9 класу)

(Pedagogų vasaros kursai, 2024). Експеримент проходив у 10 школах, відтак 17 жовтня 2022 р. цей проект представили Президенту Литовської Республіки Гітанасу Науседі. «Безпека нашої держави може бути гарантована, коли кожен громадянин піклується про неї. Тому якісна освіта, яка інтегрує громадянське та патріотичне виховання, є невід'ємною передумовою забезпечення національної безпеки. Особливо в сучасному геополітичному контексті ми повинні прагнути до всебічної громадянської освіти» (Pilietiškuo, 2020: 2–3), – зазначив Президент Литви. Курс проводили стрільці, резервісти та військовослужбовці професійної військової служби, зокрема навчаючи дітей практиці виживання в польових умовах.

Звісно, в організації «Юні стрільці» існує *система відзнак і нагород*. За минулі кілька років система нагороджень юних стрільців набула більш урочистих форм. Починаючи з 2022 р. з нагоди Дня відновлення Незалежності (11 березня) відбувається вшанування юних стрільців, які відзначилися зразковою службою, великою мотивацією та відданістю стрілецькій справі. Відбіркова комісія ЛСС подає заявки до оціночної комісії, детально описуючи юних стрільців, котрі найбільше відзначилися у стрілецькій діяльності. Комісія враховує досягнення, мотивацію та розвиток стрілецьких навичок юних стрільців. У 2023 р. найкращими юними стрільцями стали Роберт Корольов (3-й Західний (морський) загін), Алекс Барткус (4-й загін Сувалкійських стрільців) та Герда Чекаускайте (7-й загін ім. великого князя литовського Кейстута). Після нагородження А. Барткус, зокрема, промовив: «Служіння Батьківщині для мене – честь, я пишаюся тим, що ношу форму, я пишаюся тим, що бачу постійно зростаючі ряди молоді в Сувалкії, їхню радість від участі в різних заходах. Ми всі працюємо заради однієї мети – заради блага Батьківщини!» (Ardovanoti jauniejį šauliai, 2022: 3). У 2024 р. комісія визнала найкращими таких юних стрільців: 1) Габріелюс Шлеवास, юний стрілець 5-го стрілецького загону ім. Альфонсо Сметони, 2) Пауліна Юодвалките із 9-ї команди юних стрільців ім. полковника Пранаса Саладжюса, 3) Ругіле Дабульските із 10-ї команди юних стрільців ім. короля Міндовга. Цих юних стрільців особисто привітав та вручив подяки й символічні подарунки від керівника ЛСС заступник керівника спілки та командир юних стрільців Тадас Венскунас (Šitkauskaitė, 2023: 7).

Висновки. Отже, початкова загальновійськова підготовка підлітків і юнацтва в Литві зосереджена передусім в руках Литовського стрілецького союзу. Юні стрільці (вік 11–18 років) проходять

підготовку за чотириетапною програмою, яка базується на прикладі кадетських військ Сполученого Королівства. Під час кожного етапу молоді люди здобувають теоретичні та практичні знання, вивчаючи основи військової справи, історію Литви і ЛСС, лідерство, громадянську позицію, здоровий спосіб життя, домедична допомога, орієнтування на місцевості тощо. Найбільш поширеною формою початкової загальновійськової підготовки і військово-патріотичного виховання юних стрільців є табори. ЛСС щороку організовує понад 50 різних літніх таборів, де проводять літо близько 5–6 тисяч молодих людей. Тематика таборів варіюється: від освітніх, пізнавальних, спортивних, туристичних, орієнтаційних чи виживальних до тих, що призначені для парашутистів, автомобілістів, лідерів. Міжнародний характер має відомий литовський табір «Жальгіріс», котрий організовується ЛСС з 2007 р. Складовою частиною початкової загальновійськової підготовки юних стрільців стали щорічні навчання у закордонних

навчальних центрах. На урядовому рівні між Литвою та Великою Британією укладено домовленості про початкову військову підготовку юних стрільців у британських військових центрах. Активну участь юні стрільці беруть у різноманітних командних змаганнях, найбільш відомими з яких є щорічні спортивні Ігри юних стрільців. Інтелектуальні формати підготовки юних стрільців репрезентуються лекціями та розробками проєктів з питань інформаційної безпеки, лідерства. Відділення юних стрільців практикують тактичні польові навчання, загартувальні випробування, змагання зі стрільби. Складовою частиною виховання юних стрільців є залучення їх до харитативної діяльності (зокрема й допомоги Україні у боротьбі з російською агресією), громадських проєктів, національно-патріотичних заходів. Значний акцент у виховній системі ЛСС припадає на самовиховання. Для відзначення успіхів, цілеспрямованості і активності юних стрільців використовується система відзнак і нагород.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д., Канишевська Л. В., Малиношевський Р. В. Стратегія військово-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти України: реалії та орієнтовні позиції. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Вип. 5(2). С. 1–7. DOI: 10.37472/v.naes.2023.5202
2. *Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в системі освіти України: стратегічні напрями* / за ред. І. Д. Бека, Р. В. Малиношевського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 32 с.
3. Галів М. Початкова військова підготовка учнів у Нижньогайській середній школі (1950–1980-ті рр.). *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XV: Наукові пошуки в контексті викликів і конфліктів* / [Ред.: Я. Іжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт, 2023. С. 15–18.
4. Галів М., Гранд М. «Русский мир» проти України: коротка деконструкція новітньої російської геополітичної доктрини. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 172–177. DOI: 10.24919/2312-2595.spes.16
5. Галів М., Гранд М., Бойчин Р. Початок повномасштабної війни Росії проти України у висвітленні польського інформаційного порталу «Nowa Europa Wschodnia» (лютий-березень 2022 р.). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 72. Т. 1. С. 52–60. DOI: 10.24919/2308-4863/72-1-7
6. Галів М., Ільницький В. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 47–73. DOI: 10.24919/2312-2595.13/55.283164
7. Галів М., Ільницький В., Карпенко О. Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022 – 2024). *Новітня доба*. 2024. Вип. 12. С. 75–96. DOI: 10.33402/nd.2024-12-75-96
8. Галів М., Карпенко О. Викрадення українських дітей російськими окупантами (2022–2024): за матеріалами вітчизняних мас-медіа. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 62–76. DOI: 10.24919/2312-2595.spes.5
9. Галів М., Свйонтик О. Освіта як складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: правові засади, проблеми, досвід і завдання. *Молодь і ринок*. 2023. № 3 (211). С. 25–31. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.277194
10. Галів М., Фролов М., Оніщак В. Початкова загальновійськова підготовка в Україні (кінець XX – початок XXI ст.): нормативно-правове забезпечення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 86. Том 1. С. 29–40.
11. Заплатинський В.М. Аналіз підготовки школярів та студентів з питань безпеки, здоров'я та цивільного захисту в Україні та зміни змісту в зв'язку із виникненням військових загроз. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Техніка»*. 2014. Вип. 2 (8). С. 32–42.
12. Рябокін Р.М., Рябокін М.В. Форми та методи роботи військово-патріотичного виховання в НСОУ Пласт. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019. Вип. 6. С. 232–243.
13. Юзич Ю. Військове виховання юнацтва у країнах НАТО. А що в Україні? *Реанімаційний пакет реформ*. 2020. URL: <https://rpr.org.ua/news/viys-kove-vykhovannia-iunatstva-u-krainakh-nato-a-shcho-v-ukraini/>
14. Apdovanoti jauniej šauliai. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022. № 3 (1360). Р. 3. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr3_2022.pdf

15. Antroji Jaunųjų šaulių asamblėja Kaune. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2017. № 2 (1311). P. 20–21. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/Trimitas_2017_Nr2.pdf
16. Atrinkti į Jungtinę Karalystę vyksiantys jaunieji šauliai. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022. № 4 (1361). P. 12–13. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr4_2022.pdf
17. Balcevičiūtė B. Varėnos „Ažuolo“ gimnazijos jaunieji šauliai savaitgalį leido taktinėse pratybose. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2024. № 4 (1384). P. 12–13. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/12/Trimitas4_compressed-2.pdf
18. Britų armijos kadetų stovykloje. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2023. № 8 (1376). P. 4–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_rugpjutis_2023_compressed.pdf
19. Eksamens ir žygiai – jaunųjų šaulių ritmu. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021. № 4 (1348). P. 19. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr4_2021.pdf
20. Ieškome jaunųjų šaulių būrelių vadovų! 2025. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/tapk-burelio-vadovu/>
21. Istorijos pamoka – ne iš vadovėlio. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2012. № 3 (1281). P. 7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/trimitas_birzelis-2-2012.pdf
22. Jaunieji šauliai. 2025. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/jaunieji-sauliai/>
23. Jaunųjų šaulių būrelyje – gyvybiškai svarbios žinios, varžybose – puikūs pasiekimai. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022. № 5 (1362). P. 3. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr5_2022.pdf
24. Jaunųjų šaulių vasara. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2023. № 7 (1375). P. 4–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_liepa_2023_compressed.pdf
25. Kaniukaitė V. Su vilkiška dvasia. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2024. № 6 (1386). P. 14–15. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/12/202406trimitas.pdf>
26. Karnilaitė G. Šaudymo varžybos „Geras šaulys 2020“. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2020. № 10 (1344). P. 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/11/Trimitas_spalis_2020.pdf
27. Kilpys V. „Žalgiris 2017“. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2017. № 4 (1313). P. 14–15. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/Trimitas_2017_Nr4.pdf
28. Kilpys V. Jaunųjų šaulių žaidynėse derėjo disciplina ir šėlionės. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022. № 6 (1363). P. 4–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr6_2022.pdf
29. Kilpys V. XXV jaunųjų šaulių žaidynės: pergale aplanko tuos, kurie yra vieningi. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2023a. № 6 (1374). P. 8–11. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/08/Trimitas_birzelis_2023.pdf
30. Kilpys V. Stovykla „Žalgiris“: tarptautinis, sukarintas ir be galo įdomus. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2023b. № 8 (1376). P. 8–10. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_rugpjutis_2023_compressed.pdf
31. Kinderytė K. Jaunųjų šaulių asamblėja – galimybė tobulėti. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022. № 11 (1368). P. 16–17. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/01/Trimitas_Nr11_2022.pdf
32. Kličius G. Iššūkių nebijome. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2020. № 1 (1335). P. 23. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/05/Trimitas_sausis.pdf
33. Lietuvos šaulių sąjungos paramos Ukrainai. (2025). URL: <https://www.sauliusajunga.lt/lietuvos-sauliu-sajungos-paramos-ukrainai-grupe/>
34. Lietuvos Šaulių Sąjungos Statutas (Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. 284). URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e8ad730002cd11efbcbf318996800a8>
35. Nalivaikaitė G. Topografija: mieste, miške ir gyvenime. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021. № 5 (1349). P. 16–17. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr5_2021.pdf
36. Pedagogų vasaros kursai «Pilietis ir šalies gynyba» įkvėpė mokytojus skleisti pilietiškumo idėjas. 2024. URL: https://kam.lt/mppd_naujienos/pedagogu-vasaros-kursai-pilietis-ir-salies-gynyba-ikvepe-mokytojus-skleisti-pilietiskumo-idejas/
37. Petryla M. Jaunųjų šaulių stovyklose – lyderystės ugdymas. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021a. № 7 (1351). P. 5–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/09/Trimitas_Nr7_2021.pdf
38. Petryla M. Vasarą – daugiau nei pusšimtis stovyklų. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021b. № 8 (1352). P. 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/12/Trimitas_Nr8_2021.pdf
39. Pilietiškumo ir gynybos įgūdžių mokymai plečia. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022. № 10 (1367). P. 2–3. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr10_2022.pdf
40. Prisidėkime prie paramos Ukrainos vaikams! *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2020. № 2 (1336). P. 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/05/Trimitas_sausis.pdf
41. Pukertaitė D. Jaunieji šauliai Jungtinėje Karalystėje. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022a. № 7 (1364). P. 12–13. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr7_2022-1.pdf
42. Pukertaitė D. Stovykla, kurioje gaudė varikliai. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022b. № 8 (1365). P. 7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr8_2022-1.pdf
43. Pukertaitė D. Tarptautinė sukarinta stovykla „Žalgiris 2022“: daug veiksmo, juoko ir bendrystės. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2022c. № 8 (1365). P. 8–11. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr8_2022-1.pdf
44. Pukertaitė D. „Šaltos eketės džiaugsmas“ – iššūkis drąsiesiems. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2024. № 1 (1381). P. 12–17. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/03/1_Trimitas_2024.pdf
45. Pukertaitė D. Jaunųjų šaulių taryba – jaunimo balsas. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021. № 3 (1347). P. 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr3_2021.pdf

46. Pukertaitė D. Pavasario atostogos – jaunųjų šaulių stovyklose | Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas. 2023. № 4 (1372). P. 6–7. https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/05/Trimitas_balandis_2023.pdf
47. Ramanauskaitė E. Edukaciniai vaizdo įrašai „Stiprink valią ir kūną!“ jauniems šauliams. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021. № 3 (1347). P. 8–9. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr3_2021.pdf
48. Šauliai kviečia Lietuvą sportuoti. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2020. № 10 (1344). P. 5. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/11/Trimitas_spalis_2020.pdf
49. Šauliškos stovyklos jaunimui nuo Lietuvos iki JAV. 2024. URL: https://www.sauliusajunga.lt/sauliskos-stovyklos-jaunimui-nuo-lietuvos-iki-jav/?utm_source=chatgpt.com
50. Šemetaitė A. Riedėti per Lietuvą smagu. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2014. № 4. P. 12. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/trimitas_rugsejis_2014.pdf
51. Šitkauskaitė G. “K11: padėkos ir dėmesys jauniems šauliams”. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2023. № 3 (1371). P. 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/05/Trimitas_kovas_2023.pdf
52. Šitkauskaitė G. Rikiuotės konkursas – darbas, disciplina ir kūrybiškumas. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2024. № 2 (1382). P. 12–13.
53. Valentukevičius L. Jaunųjų šaulių asamblėja. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2021. № 9 (1353). P. 4–5. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/12/Trimitas_Nr9_2021.pdf
54. Vežbickaitė E. Geras žodis ir dėmesys – geriausias vaistas nuo visų ligų. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*. 2023. № 10 (1378). P. 22–23. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_spalis_2023.pdf

REFERENCES

1. Bekh, I. D., Kanishevska, L. V., & Malynoshkevskiy, R. V. (2023). Stratehiia viiskovo-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi v systemi osvity Ukrainy: realii ta orientoivni pozysii [Strategy of military-patriotic education of children and youth in the education system of Ukraine: realities and indicative positions]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 5(2), 1–7. DOI: 10.37472/v.naes.2023.5202 [in Ukrainian].
2. Viiskovo-patriotichne vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v systemi osvity Ukrainy: stratehichni napriamy. (2023). [Military-patriotic education of children and students in the education system of Ukraine: strategic directions] / Ed. I. D Bekh, R. V. Malynoshkevskiy. Ivano-Frankivsk: NAIR, 32 s. [in Ukrainian].
3. Haliv, M. (2023). Pochatkova viiskova pidhotovka uchniv u Nyzhnohaivskii serednii shkoli (1950–1980-ti rr.). *Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy. Tom XV: Naukovi poshuky v konteksti vyklykiv i konfliktiv* / Ed.: Ya. Gzhesiak, I. Zymomria, V. Ilnytskyi. Konin – Uzhhorod – Peremyshl – Kherson: Posvit, 15–18. [in Ukrainian].
4. Haliv, M., & Grand, M. (2024). «Russkyi mir» proty Ukrainy: korotka dekonstruktsiia novitnoi rosiiskoi heopolitychnoi doktryny [«Russian world» against Ukraine: a brief deconstruction of the newest Russian geopolitical doctrine]. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii Istoriia, Spetsvypusk – Problems of the humanities. Series: History, Special Issue*, 172–177. DOI: 10.24919/2312-2595.spec.16 [in Ukrainian].
5. Haliv, M., Grand, M., & Boychyn, R. (2024). Pochatok povnomasshtabnoi viiny Rosii proty Ukrainy u vysvitleni polskoho informatsiinoho portalu «Nowa Europa Wschodnia» (liuty-berezen 2022 r.) [The beginning of a full-scale war of Russia against Ukraine according to the Polish information portal “Nowa Europa Wschodnia” (February – March 2022)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues in the humanities*, 72(1). 52–60. DOI: 10.24919/2308-4863/72-1-7 [in Ukrainian].
6. Haliv, M., & Ilnytskyi, V. (2023). Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014 – 2023): vitchyzniani istoriohrafichni dyskurs [The Nature of the Modern Russian-Ukrainian War (2014 – 2023): Ukrainian Historiographical Discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii Istoriia – Problems of the humanities. Series: History*, 13/55, 47–73. [in Ukrainian].
7. Haliv, M., Ilnytskyi, V., & Karpenko, O. (2024). Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukrainsiv v ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022 – 2024) [The issue of Russian genocide against Ukrainians in the Ukrainian media (2022 – 2024)]. *Novitnia doba*, 12, 75–96. [in Ukrainian].
8. Haliv, M., & Karpenko, O. (2024). Vykradennia ukrainskykh ditei rosiiskymy okupantamy (2022 – 2024): za materialamy vitchyznianiakh mas-media [Kidnapping of Ukrainian children by Russian occupants (2022 – 2024): according to the materials of the Ukrainian media]. *Problemy humanitarnykh nauk. Serii Istoriia, Spetsvypusk – Problems of the humanities. Series: History, Special Issue*, 62–76. DOI: 10.24919/2312-2595.spec.5 [in Ukrainian].
9. Haliv, M., & Sviontyk, O. (2023). Osvita yak skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh suchasnoi rosiysko-ukrainskoi viiny: pravovi zasady, problemy, dosvid i zavdannia [Education as a component of Ukraine’s national security in the conditions of the modern Russian-Ukrainian war: legal principles, problems, experience and tasks]. *Molod i rynok – Youth & market*, 3 (211), 25–31. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.277194 [in Ukrainian].
10. Haliv, M., Frolov, M., & Onyshchak, V. (2025). Pochatkova zahalnoviiskova pidhotovka v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI st.): normativno-pravove zabezpechennia [Initial combined military training in Ukraine (late 20th – early 21st centuries): regulatory and legal support]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues in the humanities*, 86 (1), 29–40. [in Ukrainian].
11. Zaplatynskyi, V. M. (2024). Analiz pidhotovky shkoliariv ta studentiv z pytan bezpeky, zdorovia ta tsyvilnoho zakhystu v Ukraini ta zminy zmistu v zviazku iz vynykenniam viiskovykh zahroz [Analysis of the Training of Schoolchildren and Students on Security, Health and Civil Defense in Ukraine and Changes in Content in Connection with the Emergence of Military Threats]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia. Serii «Tekhnika»*, 2 (8), 32–42. [in Ukrainian].

12. Riabokin, R. M., & Riabokin, M. V. (2019). Formy ta metody roboty viiskovo-patriotichnoho vykhovannia v NSOU Plast [Forms and methods of military-patriotic education in the NSOU Plast]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 6, 232–243. [in Ukrainian].
13. Yuzych, Yu. (2020). Viiskove vykhovannia yunatstva u krainakh NATO. A shcho v Ukraini? [Military education of youth in NATO countries. What about in Ukraine?]. *Reanimatsiinyi paket reform*. URL: <https://rpr.org.ua/news/viys-kove-vykhovannia-iunatstva-u-krainakh-nato-a-shcho-v-ukraini/> [in Ukrainian].
14. Apdovanoti jaunieji šauliai. (2022). [Awarded young riflemen]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 3 (1360), 3. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr3_2022.pdf [in Lithuanian].
15. Antroji Jaunųjų šaulių asamblėja Kaune. (2017). [Second Jaunųjų šaulių asamblėja Kaune]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 2 (1311), 20–21. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/Trimitas_2017_Nr2.pdf
16. Atrinkti į Jungtinę Karalystę vyksiantys jaunieji šauliai. (2022). [Young shooters selected for the United Kingdom]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 4 (1361), 12–13. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr4_2022.pdf [in Lithuanian].
17. Balcevičiūtė, B. (2024). Varėnos “Ažuolo” gimnazijos jaunieji šauliai savaitgalį leido taktinėse pratybose [Young riflemen of Varėna “Ažuolo” gymnasium spent the weekend in tactical exercises]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 4 (1384), 12–13. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/12/Trimitas4_compressed-2.pdf [in Lithuanian].
18. Britų armijos kadetų stovykloje. (2023). [At the British Army Cadet Camp]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 8 (1376), 4–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_rugpjutis_2023_compressed.pdf [in Lithuanian].
19. Ekskursijos ir žygiai – jaunųjų šaulių ritmu. (2021). [Excursions and hikes - to the rhythm of young riflemen]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 4 (1348), 19. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr4_2021.pdf [in Lithuanian].
20. Ieškome jaunųjų šaulių būrelių vadovų! (2025). [We are looking for leaders of young riflemen's groups!]. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/tapk-burelio-vadovu/> [in Lithuanian].
21. Istorijos pamoka – ne iš vadovėlio. (2012). [History lesson – not from the textbook]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 3 (1281), 7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/trimitas_birzelis_-2-2012.pdf [in Lithuanian].
22. Jaunieji šauliai. (2025). [Young Riflemen]. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/jaunieji-sauliai/> [in Lithuanian].
23. Jaunųjų šaulių būrelyje – gyvybiškai svarbios žinios, varžybose – puikūs pasiekimai. (2022). [Young riflemen's group – vital knowledge, excellent achievements in competitions]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 5 (1362), 3. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr5_2022.pdf [in Lithuanian].
24. Jaunųjų šaulių vasara. (2023). [Summer of Young Riflemen]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 7 (1375), 4–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_liepa_2023_compressed.pdf [in Lithuanian].
25. Kaniukaitė, V. (2024). Su vilkiška dvasia [With a wolf spirit]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 6 (1386), 14–15. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/12/202406trimitas.pdf> [in Lithuanian].
26. Karnilaitė, G. (2020). Šaudymo varžybos “Geras šaulys 2020” [Shooting competition “Good shooter 2020”]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 10 (1344), 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/11/Trimitas_spalis_2020.pdf [in Lithuanian].
27. Kilpys, V. (2017). “Žalgiris 2017” [“Žalgiris 2017”]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 4 (1313), 14–15. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/Trimitas_2017_Nr4.pdf [in Lithuanian].
28. Kilpys, V. (2022). Jaunųjų šaulių žaidynėse derėjo disciplina ir šėlionės [Discipline and fun were combined in the Young Riflemen's Games]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 6 (1363), 4–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Trimitas_Nr6_2022.pdf [in Lithuanian].
29. Kilpys, V. (2023a). XXV jaunųjų šaulių žaidynės: pergalė aplanko tuos, kurie yra vieningi [XXV Young shooters' games: victory comes to those who are united]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 6 (1374), 8–11. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/08/Trimitas_birzelis_2023.pdf [in Lithuanian].
30. Kilpys, V. (2023b). Stovykla „Žalgiris“: tarptautinis, sukarintas ir be galo įdomus [Camp “Žalgiris”: international, militarized and extremely interesting]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 8 (1376), 8–10. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_rugpjutis_2023_compressed.pdf [in Lithuanian].
31. Kinderytė, K. (2022). Jaunųjų šaulių asamblėja – galimybė tobulėti [Young Riflemen's Assembly – an opportunity to improve]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 11 (1368), 16–17. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/01/Trimitas_Nr11_2022.pdf [in Lithuanian].
32. Kličius, G. (2020). Iššūkių nebijome [We are not afraid of challenges]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 1 (1335), 23. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/05/Trimitas_sausis.pdf [in Lithuanian].
33. Lietuvos šaulių sąjungos paramos Ukrainai. (2025). [Lithuanian Riflemen's Union Support to Ukraine]. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/lietuvis-sauliu-sajungos-paramos-ukrainai-grupe/> [in Lithuanian].
34. Lietuvos Šaulių Sąjungos Statutas (Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. 284). (2024). [Lithuanian Riflemen's Union Statute (Approved by the Government of the Republic of Lithuania of April 24, 2024 Resolution No. 284)]. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e8adf30002cd11efbcbfb318996800a8> [in Lithuanian].
35. Nalivaikaitė, G. (2021). Topografija: mieste, miške ir gyvenime [Topography: in the city, forest and life]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 5 (1349), 16–17. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr5_2021.pdf [in Lithuanian].
36. Pedagogų vasaros kursai “Pilietis ir šalies gynyba” įkvėpė mokytojus skleisti pilietiškumo idėjas. (2024). [The summer courses for teachers “Citizen and National Defense” inspired teachers to spread the ideas of citizenship]. URL: <https://www.sauliusajunga.lt/pilietis-ir-salies-gynyba/>

kam.lt/mppd_naujienos/pedagogu-vasaros-kursai-pilietis-ir-salies-gynyba-ikvepe-mokytojus-skleisti-pilietiskumo-idejas/ [in Lithuanian].

37. Petryla, M. (2021a). Jaunųjų šaulių stovyklose – lyderystės ugdymas [Leadership development in young rifle camps]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 7 (1351), 5–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/09/Trimitas_Nr7_2021.pdf [in Lithuanian].

38. Petryla, M. (2021b). Vasarą – daugiau nei pusšimtis stovyklų [More than half a dozen camps in the summer]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 8 (1352), 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/12/Trimitas_Nr8_2021.pdf [in Lithuanian].

39. Pilietiško ir gynybos įgūdžių mokymai plečia. (2022). [Citizenship and defense skills training expands]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 10 (1367), 2–3. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr10_2022.pdf [in Lithuanian].

40. Prisidėkime prie paramos Ukrainos vaikams! (2020). [Let's contribute to supporting Ukrainian children!]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 2 (1336), 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/05/Trimitas_sausis.pdf [in Lithuanian].

41. Pukertaitė, D. (2022a). Jaunieji šauliai Jungtinėje Karalystėje [Young Riflemen in the United Kingdom]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 7 (1364), 12–13. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr7_2022-1.pdf [in Lithuanian].

42. Pukertaitė, D. (2022b). Stovykla, kurioje gaudė varikliai [The Camp Where Engines Roared]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 8 (1365), 7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr8_2022-1.pdf [in Lithuanian].

43. Pukertaitė, D. (2022c). Tarptautinė sukarinta stovykla “Žalgiris 2022”: daug veiksmo, juoko ir bendrystės [International Paramilitary Camp “Žalgiris 2022”: Lots of Action, Laughter and Fellowship]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 8 (1365), 8–11. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2022/11/Trimitas_Nr8_2022-1.pdf [in Lithuanian].

44. Pukertaitė, D. (2024). “Šaltos eketės džiaugsmas” – iššūkis drąsiausiems [“The joy of a cold winter” – a challenge for the bravest]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 1 (1381), 12–17. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/03/1_Trimitas_2024.pdf [in Lithuanian].

45. Pukertaitė, D. (2021). Jaunųjų šaulių taryba – jaunimo balsas [Young Riflemen's Council – the voice of youth]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 3 (1347), 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr3_2021.pdf [in Lithuanian].

46. Pukertaitė, D. (2023). Pavasario atostogos – jaunųjų šaulių stovyklose [Spring vacation – in the camps of young shooters]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 4 (1372), 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/05/Trimitas_balandis_2023.pdf [in Lithuanian].

47. Ramanauskaitė, E. (2021). Edukaciniai vaizdo įrašai “Stiprink valią ir kūną!” jauniems šauliams [Educational videos “Strengthen your will and body!” for young shooters]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 3 (1347), 8–9. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/07/Trimitas_Nr3_2021.pdf [in Lithuanian].

48. Šauliai kviečia Lietuvą sportuoti. (2020). [Shooters invite Lithuania to exercise]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 10 (1344), 5. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2020/11/Trimitas_spalis_2020.pdf [in Lithuanian].

49. Šauliškos stovyklos jaunimui nuo Lietuvos iki JAV. (2024). [Shooters' camps for youth from Lithuania to the USA]. URL: https://www.sauliusajunga.lt/sauliskos-stovyklos-jaunimui-nuo-lietuvos-iki-jav/?utm_source=chatgpt.com [in Lithuanian].

50. Šemetaitė, A. (2014). Riedėti per Lietuvą smagu [Rolling across Lithuania is fun]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 4, 12. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2018/04/trimitas_rugsejis_2014.pdf [in Lithuanian].

51. Šitkauskaitė, G. (2023). “K11: padėkos ir dėmesys jauniems šauliams” [“K11: thanks and attention to young shooters”]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 3 (1371), 6–7. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/05/Trimitas_kovas_2023.pdf [in Lithuanian].

52. Šitkauskaitė, G. (2024). Rikiuotės konkursas – darbas, disciplina ir kūrybiškumas [Line-up competition – work, discipline and creativity]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 2 (1382), 12–13. [in Lithuanian].

53. Valentukevičius, L. (2021). Jaunųjų šaulių asamblėja [Young shooters' assembly]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 9 (1353), 4–5. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2021/12/Trimitas_Nr9_2021.pdf [in Lithuanian].

54. Vežbickaitė, E. (2023). Geras žodis ir dėmesys – geriausias vaistas nuo visų ligų [A kind word and attention are the best medicine for all diseases]. *Trimitas. Lietuvos šaulių žurnalas*, 10 (1378), 22–23. URL: https://www.sauliusajunga.lt/wp-content/uploads/2023/12/Trimitas_spalis_2023.pdf [in Lithuanian].